

NAŠA

GLASILO PREDSEDSTVA ZVEZNEGA ODBORA
SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA JUGOSLAVIJE

LETO II. - ŠT. 10. - LJUBLJANA, 25. MAJA 1956

CENA 10 DIN

LETNA NAROČNINA 250.-
DIN. - TEKOCI RACUN
PRI KOMUNALNI BANKI
V LJUBLJANI ŠT. 60-KB-
5-2-367 S POSEBNO OZ-
NAKO: ZA NAŠO SKUP-
NOST.

SKUPNOST

TOVARIŠU TITU

Vsako leto nam prinaša nekaj novega, kar obeleži osebnost in zgodovinsko figuro tovariša Tita. Vsak rojstni dan vedno močneje izraža čedalje širši razpon in moč njegovega življenja in delovanja. Nekoč sekretar ilegalne Komunistične partije Jugoslavije, čigar vpliv je presegal okvire kateregakoli ilegalnega gibanja, nato voditelj ljudske vstaje, ki se je najgloblje spojil s socialistično revolucijo, vojskovodja in strateg revolucije, danes pa državnik in politik velikega formata, graditelj socializma in protagonist velike ideje mednarodnega sodelovanja in človeškega miru.

Rojstni dan tovariša Tita ne proslavljamo v znaku dviga in spoštovanja njegovega dela — dastavno bi bilo samo to več kakor dovolj za eno človeško življenje, za enega človeka v zgodovini naroda. Dinamična in aktivna osebnost tovariša Tita nas vsako leto vzpodbudi k razmišljanju o tem, kar sedaj ustvarja in nosi, v isti meri kakor o oni veliki preteklosti, bližji preteklosti, na kateri temeljijo naši današnji uspehi v razvoju socializma.

Na svojih plečih je prenesel in prenaša zgodovino naših narodov, in sicer v obdobju, ki pomeni nastop periode, ki jo bo zgodovina označila kot srečo in blagostanje mirnega socialističnega razvoja naše države. Odgovornost, ki jo je imel in jo ima tovariš Tito, je neizmerna po svojem pomenu za bodočnost naših narodov. Način, kako nosi to odgovornost, vzbuja občudovanje njegove gotovosti, smelosti, težnje po čedalje novih oblikah socialističnega razvoja, občutka odgovornosti pred ljudstvom in njegovo iskanje najboljšega odgovora na

TITO

vse tisto, kar ljudje pričakujejo od socializma. To je še toliko bolj pomembno, ker se dogaja v pogojih male, zaostale države. Zgodovina Jugoslavije je neločljivo povezana z njegovim imenom, in sicer na liniji zgodovinskih uspehov na ravni nacionalne neodvisnosti in graditve nove, socialistične družbe.

Slava in ugled naše države na vsem svetu se ne morejo ločiti od njegovega imena. Kakor je Jugoslavija postala simbol hrabrosti v zasluženi Evropi in pogosto simbol načelnega in odločnega vztrajanja pri zastavi neodvisnosti, tako se danes zaradi velike sposobnosti tovariša Tita, da razume tokove gibanja sodobnega sveta, Jugoslavija spaja s svetom v najboljšem in najnaprednejšem pomenu te besede na liniji miroljubnega mednarodnega sodelovanja. Če se bodo v današnji epohi okrepile pozicije miru, če bodo poiskane poti iz strašnega, ozkega kroga negotov mir — vojna, če današnja epoha preneha biti epoha vojn, bo ime tovariša Tita trajno zapisano med utemeljitelji take politike.

In naj bodo naši uspehi še tako rezultat linije in ciljev Komunistične partije kot celote, pomoči delavskega razreda in vsega ljudstva, moramo reči, da so bile vanje položene vse najboljše lastnosti tovariša Tita kot nosilca te politike, njegove neustrašne sile in vztrajnosti, principelnosti in smelosti njegovega duha.

Ob rojstnem dnevu tovariša Tita — vsa ljubezen in občudovanje njegove velike borbe in njegovega dela za dobrobit ljudstva in delovnega človeka!

Miloš Minić

LJUBLJANSKO POSVETOVANJE O STANOVANJSKEM PROBLEMU

Na iniciativo Stalne konference mest Jugoslavije bo 26. in 27. maja v Ljubljani posvetovanje o problemih stanovanj in stanovanjske politike. Organizatorji tega posvetovanja so Stalna konferenca mest Jugoslavije, Zvezna industrijska zbornica, Zvezna zbornica gradbenih podjetij, Zveza obrtnih zbornic Jugoslavije, Zveza društev arhitektov Jugoslavije, Zveza urbanistov Jugoslavije, Zveza gradbenih inženirjev in tehnikov Jugoslavije in Zveza ženskih društev Jugoslavije.

Posvetovanje v Ljubljani ne bo moglo obravnavati stanovanjsko vprašanje v njegovi celoti — kakršno je v mestih in na vasi. Omejilo se bo na razpravo o stanovanjskem vprašanju v mestih in v industrijskih naseljih. To je povsem razumljivo. Prvič zato, ker je stanovanjsko vprašanje v naših mestih in industrijskih naseljih danes postalo najbolj akutno socialno, ekonomsko in politično vprašanje, — drugič zato, ker ima stanovanjsko vprašanje na deželi povsem drugo naravo in zahteva popolnoma drugačno reševanje.

Zakaj je prišlo prav zdaj do takšnega posvetovanja, zakaj ga ni bilo že prej? Dva momenta sta zahtevala, naj bo to posvetovanje prav

zdaj. Prvi moment je v tem, da je ostrina stanovanjskega vprašanja dosegla najvišjo stopnjo v vsej povojni dobi. Drugi moment je naslednji: s sprejetjem zakona o skladu za kreditiranje stanovanjske graditve, konec preteklega leta, so bile postavljene krepke osnove za dolgoročno politiko stanovanjske graditve, t. j. politiko postopnega reševanja stanovanjskega vprašanja v mestih in industrijskih in drugih mestnih naseljih.

Vendar preje ni moglo priti do tega posvetovanja, ker nismo imeli nobene močnejše, na daljši rok preračunane stanovanjske politike. Nismo je niti mogli imeti v času, ko so morala biti skoraj vsa razpoložljiva sredstva skoncentrirana za industrializacijo in zagotovitev neodvisnosti naše države in ko smo takemu vprašanju, kakršno je stanovanjsko, lahko posvečali pozornost le mimogrede in odvisno od najnujnejših potreb industrializacije.

Zakon o skladu za kreditiranje stanovanjske graditve je dal osnove za določeno dolgoročno stanovanjsko politiko v mestih. Sedaj moramo računati s tem, da bo stalni porast nacionalne proizvodnje iz leta v leto vse bolj omogočal postopno krepitev in širjenje materialne

podlage za tako politiko, t. j. absolutno in relativno večanje tistega dela narodnega dohodka, ki ga bomo morali izdvajati za graditev novih stanovanj.

Majhna stanovanjska površina na prebivalca

V čem je bistvo vprašanja, o katerem bo razpravljalo ljubljansko posvetovanje?

Bistvo stanovanjskega vprašanja je v tem, da živimo v velikem pomanjkanju stanovanj. Veliko število družin in prebivalcev v naših mestih in industrijskih naseljih živi v slabih stanovanjskih razmerah in veliko je število tistih, ki nimajo stanovanja. Obseg stanovanjskega pomanjkanja lahko vidimo iz nekoliko naslednjih podatkov. Po rezultatih proučevanja, ki so jih opravili v okviru Stalne konference mest, bi bilo treba po vojni do leta 1953 zgraditi 350 tisoč stanovanj, da bi lahko zagotovili skromne stanovanjske pogoje v mestih, mi pa smo izgradili le 100 tisoč stanovanj. Na podlagi popisa stavb in stanovanj v mestnih naseljih je prišlo v letih 1949-50 na prebivalca povprečno 11,6 kvadratnih metrov uporabne površine. Po popisu stavb na vasi smo imeli leta 1951 povprečno 8,4 kvadratnega metra uporabne površine na va-

škega prebivalca; skupno povprečje za vso državo pa je znašalo na prebivalca 9 kvadratnih metrov uporabne površine.

Od tega popisa do danes se je povprečna uporabna površina po prebivalcu v mestih zmanjšala zaradi hitrejšega tempa porasta novega prebivalstva od tempa stanovanjske graditve. Anketa sekretariata Stalne konference mest Jugoslavije, opravljena v času od julija do oktobra 1955 v 221 mestih in mestnih naseljih, je ugotovila, da imamo v teh 221 mestih 315.602 družin več kakor stanovanj. Ta anketa je tudi ugotovila, da moramo v teh mestih generalno popraviti 168.517 stanovanj.

Primerjava z gospodarsko razviti državami kaže, kako nizka je pri nas povprečna stanovanjska površina na prebivalca. Leta 1949 je bila povprečna uporabna stanovanjska površina na prebivalca: na Švedskem 23, na Danskem 21, v Franciji 23, v Belgiji 15 in v Italiji 12 kvadratnih metrov.

Od kod pomanjkanje stanovanj?

Zakaj je pri nas nastalo tako hudo pomanjkanje stanovanj?

Preden odgovorimo na to vprašanje, moramo povedati nekaj splošnih pripomb o tem problemu.

Prvič: pomanjkanje stanovanj ni samo problem naše države. Isti problem — bolj ali manj oster — obstaja v številnih drugih državah, socialističnih in kapitalističnih.

Drugič: pomanjkanje stanovanj ni nekakšna karakteristika izključno naše dobe. Bilo je tudi v preteklosti in v vseh prejšnjih družbenih sistemih. Raslo je z razvojem kapitalizma, z industrializacijo, z razvojem mest in s hitrim prilivom prebivalstva v mesta. Zlasti se je zaostrovalo v obdobjih naglega razvoja industrije v posameznih državah.

Tretjič: pomanjkanje stanovanj je prizadevalo in prizadeva več ali manj vse razrede razen izkoriščevalskih. Po prihodu delavskega razreda na oblast se stanovanjsko pomanjkanje razširi na vse prebivalstvo.

Četrtič: težavnost stanovanjskih pogojev in ostrina pomanjkanja stanovanj sta neposredno odvisni od gospodarske razvitosti in stojita z njo v nasprotnem sorazmerju. (To dokazujejo tudi zgoraj omenjeni podatki).

V kratkem članku pač ni možno pojasniti in dokazati vse te pripombe. Toda te slonijo na raziskovanjih, ki so jih opravili tako marksisti kakor tudi nemarksisti.

V luči teh kratkih opomb laže lahko razumemo problem pomanjkanja stanovanj in tako imenovano stanovanjsko krizo pri nas.

Predvojna kapitalistična Jugoslavija je bila zaostala država. Proizvajalne sile so bile nerazvite, narodni dohodek na prebivalca je bil nizek. Na podlagi take gospodarske razvitosti niti ni mogel biti zgrajen stanovanjski fond z nekim boljšim standardom. Zato smo že od stare Jugoslavije podedovali hudo pomanjkanje stanovanj v mestih, majhno površino uporabnega stanovanjskega prostora na prebivalca. Ogromna večina mestnega prebivalstva je živela že v stari Jugoslaviji v zelo slabih stanovanjskih pogojih, mnogi pa niso imeli nad glavo niti take strehe, ki bi jo lahko imenovali stanovanje.

Med vojno je bilo po opravljenih anketah ali proračunih porušeno ali hudo poškodovano 20 odstotkov vseh hiš. Vojna je tarej še bolj poslabšala položaj.

Ukrepi za ublažitev stanovanjske krize

Oblast delovnega ljudstva je s prvo potezo vestno storila to, kar je morala storiti kot revolucionarna oblast, da bi olajšala stanovanjske pogoje za stotisoče družin delavcev in drugih delovnih ljudi. Odvzemala je odvečni stanovanjski prostor vsakomur in vanj naseljevala družine

Miloš Minić

brez stanovanj ali tiste, ki so živeli v nečloveških stanovanjskih razmerah. V času desetletne distribucije stanovanj smo šli s takimi ukrepi do skrajnih meja. Ti ukrepi so stotisočim družinam delavcev in drugih delovnih ljudi v naših mestih zagotovili ugodnejše stanovanjske pogoje. Pred vojno je na enega člana delavske družine v mestu odpadlo povprečno 4 do 6 kv. metrov stanovanjskega prostora, medtem ko je imela buržoazija in visoka birokracija razkošna stanovanja, leta 1950 pa je nanj povprečno odpadlo 8 do 14 kv. metrov stanovanjske površine. To je predvsem rezultat politike utesnitve, t. j. odvzemanja odvečnega prostora in naseljevanja rodbin brez stanovanj ali tistih, ki so imeli skrajno slaba stanovanja. Toda pomanjkanje stanovanj ni prenehalo. Samo razdelilo se je — bolj ali manj enakomerno — na vse mestno prebivalstvo.

Leta 1947 pričanja obdobje hitre industrializacije naše države. Industrializacijo spremlja hiter priliv prebivalstva z dežele v mesta in industrijske kraje. Samo v zadnjih treh letih (1953—55) se je število zaposlenih v mestnem gospodarstvu povečalo od 1.257.000 v letu 1952 na 1.740.000 v septembru leta 1955, ali za 33,4 odstotkov. Med leti 1948 in 1955 se je v 149 anketiranih mestih prebivalstvo povečalo za 800 tisoč ljudi.

Kljub gradnji ne ravno tako majhnega števila stanovanj postajajo stanovanjski pogoji čedalje slabši, pomanjkanje stanovanj narašča. Povprečna površina stanovanjskega prostora na prebivalca pa se zmanjšuje. Kakor v drugih državah je tudi pri nas hitra industrializacija, hitri razvoj proizvodnih sil povzročil večje pomanjkanje stanovanj.

V vsem tem je bistvo stanovanjskega vprašanja, o katerem bo razpravljalo ljubljansko posvetovanje.

K postopnemu izboljšanju stanovanjskih razmer

Toda industrializacija, hitri porast proizvodnih sil, porast nacionalne proizvodnje in narodnega dohodka so ustvarili neogibne ekonom-

ske pogoje za določanje osnov in za izdelavo določene perspektivne politike za reševanje problema stanovanjskega pomanjkanja v mestih in industrijskih naseljih. Na podlagi ravni gospodarske razvitosti ekonomsko zaostale stare Jugoslavije socialistična Jugoslavija ni mogla storiti radikalnega prevrata, t. j. ni mogla bolje reševati takšnih vprašanj, kakor je stanovanjsko, vprašanje prehrane, obleke in pod., ki so vsa važna za življenjski standard prebivalstva. Na podlagi že doslej doseženega višjega nivoja gospodarskega razvoja lahko gremo v prihodnje k ustvarjanju čedalje boljšega položaja s postopnim reševanjem problema življenjskega standarda in pri tem upoštevamo dejstvo, da tudi z doslej doseženim nivojem proizvodnih sil še vedno zaostajamo ne samo za najrazvitejšimi, marveč tudi za določenimi srednje razviti državi, in da bo zato še vedno potrebno, zagotavljati hiter tempo razvoja naših proizvodnih sil. To pomeni, da bo nujno določeno obdobje, preden bomo dosegli norme življenjskega standarda razvitejših držav, vključno tudi norme stanovanjskega standarda.

Ljubljansko posvetovanje bo upoštevalo vse te momente, ko bo obravnavalo stanovanjski problem iz raznih vidikov, v katerih se pojavlja to vprašanje.

Reševanje stanovanjskega problema je izredno zapleteno. Zelo številna so tista vprašanja, ki jih moramo hkrati proučevati in reševati, da bi končni rezultat postopoma odstranil pomanjkanje, ga končno povsem odpravil in vsem državljanom omogočil dovolj veliko in zdravo stanovanje. Organizatorji ljubljanskega sestanka so to upoštevali. Kolikor je bilo to možno, so zagotovili, da bo obravnavani problem osvetljen z vseh strani. Za posvetovanje so pripravili več kakor 20 referatov, ki obravnavajo gospodarske, tehnične, organizacijske, socialno-politične, pravne in druge vidike stanovanjskega problema.

O čem bo posvetovanje razpravljalo

Referati obravnavajo gradbeništvo, industrijo in obrt, projektiranje, gradbene materiale, možnosti in probleme modernizacije in industrializacije stanovanjske graditve, standardizacijo in tipizacijo, vzdrževanje obstoječega stanovanjskega fonda, najemnine, kreditiranje in finansiranje stanovanjske graditve, graditev mest in komunalne naprave, strokovne kadre, stanstvenoraziskovalno delo, pohištvo, stanovanje in zeleenje, družino in stanovanjske pogoje, zdravstveno zaščito in stanovanjske pogoje, družbeno upravljanje stanovanjskih stavb, stanovanjske zadruga, zakone in druge predpise, ki bi jih bilo treba spremeniti ali sprejeti (stanovanjske zadruga, stanovanjska lastnina, ekspropriacija zemljišča za stanovanjsko gradnjo, upravljanje in uporaba stanovanj itd.).

Samo iz naštevavanja teh vprašanj že vidimo, kako zelo je vse to zapleteno in kako širok krog vprašanj je bil pripravljen za ljubljansko posvetovanje.

Niti referat niti posvetovanje ne pretendirata, da bi nudila izrpen odgovor na obravnavana vprašanja. Še več, — pravzaprav niti ne moremo trditi, da so s tem zastavili vsa tista vprašanja, ki se nanašajo na stanovanjsko vprašanje.

Je pa gotovo, da bo ljubljansko posvetovanje dalo obilo materiala in mnogo predlogov, sugestij, iniciativ za nadaljnje proučevanje vsega kompleksa vprašanj in posameznih vprašanj. Vse to obsežno delo bo zelo koristno za nadaljnje preciziranje naše politike na tem polju. Brez takega posvetovanja bi bila takšna analiza izredno težavna in ne bi dajala nobenih garancij za ustrezne in pravilne rešitve posameznih vprašanj, pa tudi ne za pravilnost same politike, ki jo terja čas.